

De Berlijnse verdediging; een kerstverhaal

Het toestel van Aeroflot is opgestegen met als bestemming Moskou. Aleksej Navalny voelt zich niet goed. Een vreemde somberheid overvalt hem. Misschien heeft hij te weinig gegeten. Een cracker en een flesje water in het hotel, dat was alles. Boris Ivonov, zijn assistent, informeert hem over zijn afspraken in Moskou, maar hij heeft geen zin om te luisteren en draait zijn hoofd weg. Even rust. Enkele rijen achter hen zitten twee mannen. Ze wisselen geen woord. Een van beiden, de jongste, heeft een kleine, hermetisch afgesloten koffer onder zijn stoel geplaatst. De bezwaren van de stewardess tegen die koffer verdwenen snel toen hij zijn legitimatie toonde: FSB, de geheime dienst. Ze informeerde direct de gezagvoerder, met wie ze al vaak gevlogen heeft. Hij knikte kort. Hij had de twee mannen al gezien bij het vertrek van Luchthaven Tomsk.

In het ziekenhuis van Omsk, in het hart van Siberië heeft Alexander Murakhovsky avonddienst. Hij is met zijn 34 jaar de jongste chef-arts van het oude Omsk Ziekenhuis nr. 1. Direct na zijn promotieonderzoek in Moskou is hij teruggekeerd naar Omsk, waar hij geboren is. Zijn collega's in Moskou verklaarden hem voor gek: "Wat zoek je daar?" Voor hen is Siberië een verbanningsoord. Voor Alexander is het de plek waar hij zich thuisvoelt. Hij leest graag en is een fanatiek schaker. Hij kan goed alleen zijn en heeft zich neergelegd bij zijn status als vrijgezel, al heeft hij met zijn vriendelijke gezicht en zijn zachtbruine ogen over vrouwelijke belangstelling nooit te klagen gehad. Het is rustig in het ziekenhuis. Op zijn computer speelt hij een partij van Kramnik tegen Kasparov na. De Berlijnse verdediging. Hij is onder de indruk van de behoedzaamheid van Kramnik, die met vooruitziende blik steeds de angel uit het aanvalsspel van Kasparov haalt. Zo zou hij als arts ook willen zijn. Alexander heeft vandaag een gesprek gehad met de geneesheer-directeur van het ziekenhuis, Vladimir Oltov. Een oude rot, die zich teleurgesteld neergelegd heeft bij de belabberde staat van onderhoud van het ziekenhuis. In de grote kast op zijn kamer is meer plek ingeruimd voor flessen wodka van het exclusieve merk "Five Lakes wodka" dan voor geneeskundige literatuur. Toch was het geen vervelend gesprek. Alexander proefde in de woorden van de directeur ook de passie voor het vak. "We zijn er om levens te redden, Alexander, ook hier in Siberië". Enigszins duister voegde hij daar aan toe: "en de rest is onbelangrijk".

Boris voelt zich niet op zijn gemak. Het bevalt hem niet dat Aleksej zo stil is. Hij stoot hem voorzichtig aan. "Hoe gaat het?" Maar Navalny antwoordt niet. Zijn gezicht is spierwit en hij ademt traag. Zijn anders zo opvallend helderblauwe ogen zijn dof. Hij kan niet goed uit zijn woorden komen. Heeft hij een infarct? Boris aarzelt geen moment en vraagt hulp aan de stewardess. Ze weet wie Navalny is en informeert de gezagvoerder. De situatie van Navalny lijkt stabiel, maar het is duidelijk dat hij er slecht aan toe is. Boris loopt met de stewardess mee naar voren en vraagt hoe lang de vlucht nog duurt. Nog meer dan 6 uur. Veel te lang. Aleksej heeft direct medische hulp nodig. De gezagvoerder komt even bij hen staan. Hij is een ervaren Aeroflot piloot, die Navalny al vaker gevlogen heeft. Hij praat op zachte toon. "Weet je dat de geheime dienst een paar rijen achter jullie zit?" Boris knikt. Voor hem is dat een vertrouwd beeld. De gezagvoerder vertelt hem niets over de koffer, maar hij draait zich ineens om. Hij heeft zijn beslissing genomen. Vijf minuten later meldt hij de passagiers dat het toestel een tussenlanding in Omsk zal maken, in verband met een medische calamiteit. In Omsk zal een ambulance klaarstaan om Navalny zo snel mogelijk naar het ziekenhuis te brengen. De jonge FSB-medewerker staat direct op en vraagt de stewardess waarom dit nodig is. Ze haalt haar schouders op. De gezagvoerder heeft deze beslissing genomen. De man aarzelt even, maar gaat dan weer zitten en overlegt druk met zijn collega. Boris heeft van de stewardess medicijnen gekregen en een koud doekje om Navalny te helpen, maar het lijkt erop dat zijn situatie snel slechter wordt. Hij is half bewusteloos en praat niet meer. Zijn gezicht en handen zijn opvallend bleek. Het toestel heeft de landing ingezet. Boris is stil. In een flits trekken de afgelopen jaren aan hem voorbij. De energie van Aleksej, het plezier dat ze samen hadden, maar ook de risico's, het gevaar. Het gevaar dat Navalny altijd weglachte.

Murakhovsky heeft de IC in gereedheid gebracht. Hij is gebeld door de luchthaven en heeft een ambulance gestuurd. Navalny... De oppositieleider. Wat zou er met hem aan de hand zijn? Het bericht van de luchthaven was niet erg duidelijk. Een hartinfarct lijkt hem het meest waarschijnlijk. Hij maakt zich zorgen. Moskou is gelukkig ver weg, maar hij verwacht al snel belangstelling van de media. Wat een gedoe allemaal. Voor de zekerheid heeft hij alvast zijn baas op de hoogte gesteld. Die zal proberen om nog even langs te komen. Alexander had de indruk dat hij al gedronken had. Vanavond staat hij er alleen voor.

Als de ambulance arriveert ziet hij al snel dat het niet goed is. Zo ervaren is hij wel. Navalny is bewusteloos en heeft een vreemde, onheilspellende kleur. Alsof hij al dood is. De dienstdoende assistent-arts onderzoekt samen met Alexander de patiënt. Hij ademt moeizaam en zijn hartslag is onregelmatig en snel. Ze nemen bloed af voor verder onderzoek en proberen de situatie te stabiliseren. Alexander geeft opdracht om ook wat urine en huidweefsel af te nemen. Hij is ongerust. Hij kan de symptomen niet goed duiden en besluit om in het ziekenhuis te blijven. Gelukkig is de pers nog niet gearriveerd.

De twee mannen van de FSB hebben het vliegtuig in Omsk verlaten. De gezagvoerder probeerde met alle passagiers direct door te vliegen, maar kon niet verhinderen dat beide mannen uitstapten. Buiten het vliegtuig hebben ze direct contact opgenomen met Moskou. "Wat moeten we doen?" Na kort beraad besluiten ze een auto te huren en een hotel te zoeken in de nabijheid van het ziekenhuis.

Alexander heeft voor de ingang van het ziekenhuis even contact met Boris, die totaal in paniek is. Hij bezweert de arts dat Navalny vergiftigd is. Dat moet wel. Hij is kerngezond. Boris wil Navalny zien, maar Alexander verbiedt hem de toegang tot het ziekenhuis. De assistent van Navalny vertrekt boos. Bij het weggaan roept hij nog iets over de FSB, die Navalny zou hebben achtervolgd. De jonge arts haalt zijn schouders op en besluit zich te concentreren op zijn eigen taak. Hij geeft het ziekenhuispersoneel opdracht om niemand binnen te laten die in het ziekenhuis niets te zoeken heeft. Het is Oltov helaas niet gelukt om naar het ziekenhuis te komen, hij heeft gebeld en probeert er de volgende ochtend vroeg te zijn.

In de nacht is het stil. Stilte voor de storm bedenkt Alexander. Morgen zal het een chaos zijn. Hij heeft besloten om zelf bij de patiënt te blijven. Vergiftiging? Het lijkt hem onwaarschijnlijk, maar je weet het nooit. Hij checkt de symptomen nog een keer en zoekt op internet naar mogelijke achtergronden. Een nierprobleem lijkt hem het meest logisch, mogelijk een verstoring van de alvleesklier. De patiënt is gelukkig rustig. Hij is in coma, maar zijn situatie verslechtert op het oog niet. Toch is de situatie kritiek. Pas in de vroege ochtend zullen de eerste analyseresultaten beschikbaar zijn. Tot die tijd kan hij weinig doen. Hoewel het al laat is besluit hij zijn hoogleraar, professor Valentin Boski, in Moskou, te bellen. Die neemt gelukkig de telefoon op. Hij legt hem de situatie voor en ze spreken elkaar die nacht nog verschillende keren. De hoogleraar vraagt hem dringend om met niemand over deze gesprekken te praten. Voor het verdere contact spreken ze af om dat via de chatfunctie van chess.com te laten lopen, waar ze beiden met een 'nickname' op spelen. Alexander maakt één uitzondering. In de vroege ochtend bekijkt hij de resultaten van het lab en belt hij Oltov met de vraag of hij direct naar het ziekenhuis kan komen. De geneesheer-directeur vraagt niet waarom en is er binnen een half uur. Samen zien ze de patiënt. Alexander brengt zijn directeur op de hoogte van zijn vermoedens. Voor hem is duidelijk geworden dat Navalny vergiftigd is en dat zijn overlijden zonder onmiddellijk ingrijpen onvermijdelijk is. Alle tekenen wijzen daarop. Ze spreken af om het vermoeden van Alexander met niemand anders te bespreken. Familie, autoriteiten en media zullen het bericht krijgen dat er sprake is van een ernstige stofwisselingsziekte en dat de situatie zeer kritiek is. Alexander kijkt even naar de kast met wodka-flessen van zijn directeur. Kan het echt tussen ons blijven? Vladimir Oltov knikt. "Je kent me nog niet jongeman. Ik ben een alcoholist, dat klopt, maar ik ben op de eerste plaats arts. Hierover zal niets naar buiten komen, nooit."

In Moskou probeert Yulia Navalny wanhopig contact te krijgen met Boris Ivonov. Wanneer dat lukt besluiten ze de media in te schakelen. Aleksej is in groot gevaar. Het ziekenhuis is niet voor informatie bereikbaar. Na lang aandringen is de reactie dat alleen directe familie welkom is voor een gesprek met de geneesheer-directeur. Boris is niet welkom. Yulia neemt het besluit om naar Omsk te vliegen. Ze vreest het ergste.

In Berlijn legt professor Uberlich van het wereldberoemde academische Charité ziekenhuis zijn telefoon neer. Hij vraagt zijn secretaresse om met spoed contact op te nemen met het ziekenhuis in Salisbury; specialisten daar hebben ervaring met de behandeling tegen novitsjok. Hij besluit ondertussen om zelf met het kantoor van de bondskanselier te bellen. Hij kent mevrouw Merkel persoonlijk. In deze zaak heeft hij hulp op het hoogste niveau nodig. Het contact met Salisbury levert hem snel de gevraagde gegevens op. Die informatie zet hij door naar zijn collega in Moskou, professor Boski. Misschien is het nog niet te laat.

Murakhovsky heeft met Oltov afgesproken dat hij volledig beschikbaar is voor de behandeling van Navalny en dat Oltov het contact met de buitenwereld voor zijn rekening neemt. Ze besluiten om voor Navalny een IC in te richten in een afgelegen hoek van het ziekenhuis en brengen hem daar naar toe. Voor Alexander is duidelijk dat Navalny zonder aanvullende behandeling snel zal overlijden. Zijn bloedwaarden gaan geleidelijk achteruit en hij heeft geen idee of er nog een behandelmethodede is. Op chess.com gaat hij na of Boski actief is. Boski blijkt al enkele uren beschikbaar om te spelen en ze leggen direct contact. Via de chat informeert hij Alexander over een kansrijke behandelmethodede, die in Engeland succesvol is geweest bij slachtoffers van novitsjok. Hij drukt de jonge arts opnieuw op het hart om niemand te informeren. "Weet wel dat er ook specialistische vervolgbehandeling nodig is. Als Navalny in Rusland blijft zal hij het nooit redden." Hopelijk zal er snel een aanbod voor behandeling uit Duitsland komen. Ze spreken af om zo snel mogelijk weer een 'partij' te spelen.

Navalny vecht ondertussen voor zijn leven. Af en toe is hij even bij kennis, maar hij heeft geen idee waar hij is en hij is niet bij machte om te communiceren. Een beeld dat hem steeds voor ogen komt is dat van een man in een witte jas met diepliggende bruine ogen. Een arts?

De eerste hele dag van Navalny in Omsk eindigt in chaos. Media uit het hele land zijn bij het ziekenhuis gearriveerd en vragen om verklaringen. Ook de vrouw van Navalny heeft zich gemeld. Geneesheer-directeur Oltov heeft haar kort gesproken en gemeld dat haar man zeer ernstig ziek is. Ze mag hem niet zien. Ook de FSB heeft zich gemeld. Oltov heeft hen verteld dat Navalny vrijwel zeker zal overlijden. Aan het eind van de middag hebben Oltov en Murakhovsky contact. Alexander informeert zijn directeur over de behandelmethode die hem zojuist is aangereikt en krijgt carte blanche om die methode in te zetten. Oltov vertelt Alexander dat een beroemd Duits ziekenhuis zich heeft gemeld om Navalny specialistische zorg te bieden. De Duitse bondskanselier Merkel heeft daarvoor al contact gelegd met Poetin. Maar eerst is nodig dat de toestand van Navalny verbetert. Transport in de huidige situatie zou vrijwel zeker zijn overlijden tot gevolg hebben.

Midden in de tweede nacht van het verblijf van Navalny in het Ziekenhuis Omsk nr. 1 heeft Alexander een gesprek met Navalny. De Russische oppositieleider is opvallend helder. De twee mannen spreken een uur met elkaar. Navalny geeft toestemming voor de behandeling die Alexander wil inzetten en voor een aansluitend transport naar Duitsland als dat mogelijk is. Ze weten beiden dat het een gevecht op leven en dood zal worden. Na afloop van het gesprek omhelzen de twee jonge Russen elkaar en brengt Alexander de patient weer in coma. De behandeling gaat starten. Langer wachten is niet verantwoord.

In de loop van de aansluitende ochtend informeert Alexander zijn directeur dat het ergste gevaar is geweken. Wat hem betreft mag Navalny vervoerd worden. Oltov informeert de autoriteiten dat hij bereid is om het transport van Navalny toe te staan, zeer tegen zijn zin. Tijdens een persconferentie licht hij toe dat Navalny herstellende is van een heftige stofwisselingsziekte en dat er geen enkel spoor van vergiftiging is aangetroffen. Vervolgbehandeling in Duitsland is niet nodig, maar als de familie van de patient dat graag wil is er geen bezwaar tegen.

Alexander heeft voor het eerst in twee dagen enkele uren geslapen. Als hij wakker wordt zorgt hij ervoor dat Navalny, nog steeds in een lichte coma, onder strenge medische begeleiding naar het vliegveld begeleid wordt. Het toestel naar Berlijn staat al klaar. De medewerkers van de FSB hebben opdracht gekregen om Navalny te laten gaan. Bericht uit Moskou is dat ze gefaald hebben.

Yulia Navalny en Boris Ivonov zijn blij met de toestemming voor het transport naar Duitsland, maar zijn zeer bezorgd over de afloop. Kan Navalny nog behandeld worden? Ook de Duitse artsen laten weten dat dit nog maar de vraag is. Via de chess.com route tussen Murakhovsky en zijn Moskouse hoogleraar zijn ze er al van op de hoogte gesteld dat de behandeling van Navalny tegen novitsjok gestart is. Ze zullen die behandeling in het diepste geheim overnemen en vervolgen. Met succes.

Weken later, als de novitsjok vergiftiging bewezen is en als Navalny in staat is om met de pers te spreken, spreekt hij schande van de behandeling in Omsk. De verantwoordelijke chef-arts, Alexander Murakhovsky krijgt er in het bijzonder van langs. "Je liegt, je vervalst testresultaten, je bent bereid om je bazen op allerlei manieren te plezieren", schrijft hij op Twitter en hij voegt er aan toe dat hij de chef-arts als een "liegende nietsnut" ziet.

Speciaal voor de Kerstavond 2020 heeft Navalny een bijzondere wodka opzij gezet. Eind november arriveerde de fles. Uit Omsk, als bijzondere gift van het ziekenhuis. De fles werd bezorgd bij zijn artsen in Berlijn. Navalny kreeg de fles bij zijn laatste consult overhandigd. "Five lakes wodka", de meeste exclusieve wodka uit Siberië. Volgens de traditie moet de wodka uit de fles gedronken

worden. Navalny zal dat ook doen. Zonder controle op de inhoud. Zonder enige aarzeling. Zoals Russen dat doen.

Op Kerstavond drinken Alexander Murakhovsky en Aleksej Navalny beiden dezelfde wodka, Alexander alleen op zijn flatje in Omsk, Aleksej in zijn safehouse in Duitsland, met Yulia en de kinderen. Alexander heeft zijn schaakbord voor zich en denkt terug aan de afgelopen maanden. Hij heeft net voor de Kerstdagen de Netflix serie The Queens Gambit gezien en ervan genoten. Als hij ooit nog eens een vrouw gaat zoeken, dan moet ze op Beth Harmon lijken. Aleksej steekt een sigaret op. Een slechte gewoonte die hij nooit zal afleren. Alexander en Aleksej weten dat ze elkaar nooit meer zullen zien. Ze weten ook dat ze nooit meer contact zullen hebben. Maar ze weten ook dat ze vrienden zijn. Voor het leven.